

ביטול גיור למפרע/יהושע גרינשטיין

הקדמה

אשה ובתה בת השלוש פנו לבית הדין... קיבל אותן... והן טבלו לשם גיור. לאחר מכן גילה משרד הפנים כי האם קיימה, לפני הגיור ואחריו, קשרים עם נכרי, ברמה של קיום יחסי אישות, והסתירה מבית הדין קיומם של קשרים אלה. נכרי זה ניסה להתגייר אף הוא, אלא שלא התקבל לאולפן הגיור... (מתוך: "תוקפו של גיור בדיעבד אם הגר אינו שומר את כל המצוות" מאת הרב ישראל רוזן זצ"ל ויבלי"א הרב דוד בס, "תחומין" כ"ג, עמ' 186)

הקדמה: קבלת מצוות מעל כב את הגיור

הטור [יו"ד ס"ח]- בדיעבד אם מל אותו או טבל בפני שנים ובלילה... הו' גר... חוץ מקבלת המצוות, שמעכת אם אינו ביום ובשלה. **הרב משה פיינשטיין** [אגרות משה יו"ד א/קנ"ז]- גר שלא קבל עליו מצוות... פשוט וברור שאינו גר כלל... שקבלת מצוות בגר מעכב... אף שאמר בפיו שמקבל... אם אנו סהדי שאינו מקבל עליו באמת, אינו כלום... ולדינא פשוט שאין זה גר כלל."

מקור

<p>מסכת בבא בתרא דף קל"ח עמוד א'- זיכה לו על ידי אחר, ושתק ולבסוף צווח; באנו למחלוקת רבן שמעון בן גמליאל ורבנן... דתנא קמא סבר: מדשתיק = קנינחו, והאי דקא צווח - מהדר הוא דקא הדר ביה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: הוכיח סופו על תחלתו, והאי דלא צווח עד השתא, דסבר: כי לא מטו לידי מאי אצווח.</p> <p>דעה # 1 להלכה - הלכה כרבנים</p> <p>טור [ח"מ רמ"ה/י"א]- ומדברי... הרא"ש... יראה שזכה בה המקבל.</p> <p>הסבר הבית יוסף [ח"מ רמ"ה/י"א]- פלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן... ומסתמא משמע דהלכה כתנא קמא וכן יש לדקדק מדברי הרי"ף (סי' ג.)... וכן פסק רשב"ם (שם קלח. ד"ה יורשין)</p> <p>דעה # 2 להלכה - ספק</p> <p>שולחן ערוך [ח"מ רמ"ה/י"א]- זיכה לו על ידי אחר, וכשמעו המקבל שתק, ואחר כך צווח... הרי זה ספק אם זה ששתק כבר רצה וזה שצווח חזר בו, או ששתק מפני שעדיין לא הגיע לידו כלום וזה שצווח הוכיח סופו על תחלתו.</p> <p>רמב"ם [תרומו' ט"ז]- הכותב נכסיו לאחר וזכה לו על ידי אחר והיו בהן עבדים, ושתק זה שנתנו לו ואח"כ צווח = ה"ז ספק... לפיכך; אין אוכלין בתרומה.</p> <p>רמב"ם [איסורי ביאה י"ג/ט"ו-י"ז]- לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה... ואעפ"כ, היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"ד הגדול חוששין... חשבן הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין, עוד שהוכיח סופן על תחלתו, שהן עובדות כו"ם שלהן.</p> <p>השו"ע [יו"ד רס"ח/י"ב]- נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל וטבל יצא מכלל הגוים, וחוששים לו עד שתתברר צדקתו</p>	<p>מסכת גיטין דף ס"ו</p> <p>עמוד א'- אם הוכיח סופו על תחלתו - הרי זה גט! ומעשה נמי בבריא שאמר "כתבו גט לאשתי", ועלה לראש הגג ונפל ומת; ואמר רשב"ג: אם מעצמו נפל - הרי זה גט.</p> <p>שולחן ערוך [אה"ע קמ"א/י"ז]- בריא שאמר כתבו גט לאשתי, וכתבו ונתנו לה, והרג עצמו מיד... הרי זה גט כשר...</p> <p>הסבר רש"י [חולין ל"ט: ד"ה ודילמא שאני]- דקאמר ברישא "כתבו", ואיכא קצת הוכחה בתחילה, ונפילתו גילוי מילתא... דאמר ברישא "כתבו" על מנת ליתן קאמר הריטב"א [גיטין שם]- והלכתא... כרשב"ג... ואף על גב דפלגי רבנן עליה ב"כותב כל נכסיו לאחר"י... שאני התם דאיכא אומדנא דמוכח טפי, דאמר "כתבו".</p>	<p>מסכת יבמות דף כד עמוד ב'-</p> <p>אחד איש שנתגייר לשום אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, ...הלכה כדברי האומר כולם גרים הם.</p> <p>שם מ"ז עמוד ב'- טבל ועלה - הרי הוא כישראל לכל דבריו. למאי הלכתא? דאי הדר ביה, ומקדש בת ישראל = ישראל מומר קרינא ביה וקידושיו קידושין.</p> <p>הסבר הריטב"א [יבמות כ"ד עמוד ב']- גרי אריות... שהכתוב אומר עליהם "ואת אלהיהם היו עובדים" לומר שלא נתגיירו בלב שלם מעולם, ולא קבלו עליהם. ומאן דמכשר התם סבר דנתגיירו בלב שלם אלא חזרו לסורם. אבל הכא, כיון דנתגיירו וקבלו עליהם = חזקה הוא דאגב אונסייהו גמרו וקבלו, ואף על גב דמחמת האונס הוה גירות הוא אליבא דרבנן.</p> <p>שולחן ערוך [יו"ד רס"ח/ב]- וכיון שטבל הרי הוא כישראל, שם חזר לסורו הרי הוא כישראל מומר, שאם קדש קדושיו קדושין.</p> <p>שולחן ערוך [יו"ד רפ"א/ב]- גר שחזר לסורו... כשר לכתוב ספר תורה.</p>
--	--	--

ג'ישה # 1 – הג'יור כש'ר בכל מקרה

הרב משה אהרן קרויס [שו"ת ירושת פליטה כ"ו]- היכא שהייתה קבלה גמורה שפיר חשיב גר, ואם אינו שומר יהדותו אח"כ=הוי כמו שאר יהודים מפירי דת...הרמב"ם... שאין נותנים לו אשה ישראלית עד שנראה שיתנהג כישראל כשר והוכיח סופו על תחילתו שהגירות היה לש"ש...זה נגד הגמ' דבדיעבד הוא גר ממש לכל העניינים... ואין אף אחד מן הראשונים, וגם הרא"ש והטור לא הביאו חידושו זה של הרמב"ם.

הרב שלמה קלוגר [שו"ת טוב טעם ודעת, מהדורה תליתאי, ס"י קיא]-מל וטבל לשם גירות, אף דלא קיבל עול מצוות תחלה - הוי גר מן התורה בודאי; וקבלת עול מצוות תחלה הוי רק דרבנן

הרב בן ציון חי עוזיאל [פסקי עוזיאל בשאלות הזמן ס"ה]- אין תנאי קיום המצוות מעכב את הגרות... שמותר ומצוה לקבל גרים וגיורות אעפ"י שידוע לנו שלא יקיימו כל המצוות, משום שסופם יבואו לידי קיומם...ואם לא יקיימו...הם ישאו את עונם

ג'ישה # 2 – מעשי עבירה בזמן הג'יור שמצטרף לזשדות

<p>שם [קני"ד]-אע"ג דקיי"ל כמ"ד כולם גרים הם...דהיינו דוקא כשהגירות הייתה שלמה בקיום המצוות. אבל כשלא נתגירו לגמרי, דהיינו בלא קיום המצוות ושמירתן, וגם הכוונה הייתה בלתי הוגנת...הם נחשבים מן הדין כגויים...והיינו משום דאיכא תרתי, הגירות שלא לש"ש, וקיום מצוות בשלימות ג"כ אין כאן...</p>	<p>הרא"ה קוק [שו"ת דעת כהן קני"ג]- כל זמן שהייתה הקבלה בפה כראוי...ואפילו אם יבוא אליהו ויגיד לנו שהיה בלבבו אחרת מאשר בפיו= אין לנו עסק כלל עם דברים שבלב...וי"ל שהכותים אמרו מפורש בעת קבלת הגירות שלהם, למ"ד גרי אריות הן, שאינם עוזבים את אלוהיהם... ומה שהצריך הרמב"ם להמתין עד שתתברר צדקתם – יש לומר שזהו רק לעניין שיהיה נאמן על האיסורים כישראל, אבל לא לקולא להחזיקו כגוי ושלא לחוש לקידושו</p>
--	--

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל [מזכרת - קובץ תורני, ירושלים תשכ"ב, עמ' 51, 56 ואילך]-

<p>בנוכרית שהייתה נשואה לישראל בערכאות ונתגיירה, ונמצא שלא התחילה לשמור שבת וכשרות וכו'... הרי לכתחילה ידענו שיש סיבה להתגיירותה...=הוכיח סופה על תחילתה שאגב אונסה טבלה ועשתה כל הדרוש, אבל לא קיבלה עליה בלבה לשמור אפילו במעשה...אם יש לנו ידיים מוכיחות שלא גמר בדעתו לשמור בפועל... אינו גר, ועכ"פ ספק גר (משום שלרמב"ם אין גיורו מתבטל). ולפי זה בנדון דידן שיש לנו לחוש שהוכיח סופו על תחילתו שלא גמר בדעתו לשמור, שמא אינו גר כלל</p>	<p>ואחר שנתגייר אנו מוצאין שלא התחיל לשמור כלל=לא היה לנו לומר ש"הוכיח סופו על תחילתו"...שדינו של רשב"ג...שאמר "כתבו" הייתה כוונתו 'ותנו', כלומר שאנו מפרשים את דיבורו...מה שא"כ כאן בנידון הגר, שאם אתה אומר "הוכיח סופו על תחילתו" אתה מבטל לגמרי את הדיבור המפורש שאמר בשעת הגירות שמקבל עליו לשמור את המצוות. [שם עמ' 53]... "וחוששין לו עד שיתבאר צדקותו"...בתורת גדר וסייג, אבל אין זה מעצם הדין... לפי שמעצם הדין גיורות הן, וקידושין תופסים בה בתורת ודאי כישראל</p>
---	--

ג'ישה # 3 – כמות הזמן שעבר עד שזוזר לסורו

הרב משה פיינשטיין [נ"י"ד ג/ק"ח]- הרי זמן גדול שמרו התורה...ורק אחר זמן גדול תקפה יצר ע"ז עליהו...לא נבטל גרותן מצד דברים שבלב, אף שלפי האומדנא הוא הוכחה אף שעבר זמן גדול גם על תחילתן שלא קבלו המצוות עליהו אלא אמרו בפייהם לרמות בעליהן ואת הבי"ד, דלבטל הגרות בעינן אומדנא ברורה כ"אנן סהדי", שזה ליכא בעבר זמן גדול, אלא עניין השערות.

שם [אה"ע ג/ד]- נכרי שנתגייר וניכר שלא קבל מצוות מזה שלא שמר דיני התורה אחר הגרות... שאמר לפני הבי"ד שמקבל המצוות, אולי קבל ממש גם בלבו בשעה שאמר ואח"כ חזר בו אף באותו יום...שראינו כל העת שאינו מקיים המצוות כמתחלה, שכן היה דעתו גם בשעה שאמר שמקבל שהיו זה רק פטומי מילי לרמות את הבי"ד ומכיון שלא קבל מצוות= אינו גר לכו"ע ואין קידושו כלום...

הרב אונטרמן [שבט מיהודה, שער חמישי, עמ' שעת]- וכשראו שלא חזרו לסורם במשך חודש ימים וכדומה אין להסס יותר.

ג'ישה # 4 - מתג'ייר למטרות זי'צו'זיות = ספק בי'די

הרב יקותיאל יהודה טייטלבוים [האדמו"ר מסיגט, שו"ת אבני צדק כ"ז]- שנתג'ייר לשם אישות; יש חשש שמא בצנעה עובר על התורה. ע"כ, צריך בירור שמקיים כל המצוות, כי רק אז הוחזק להיות גר צדק, ובכה"ג שהוחזק לגר, אם ראינו שאח"כ חזר לסורו הוי כישראל מומר. אבל אם לא הוחזק מעולם - בספק הוא עומד אי חשוב גר או גוי, דאם בצנעה עובר על התורה = לאו גר הוא...ומה דאמרינן טבל ועלה כו' כשחזר לסורו כו', התם מיירי בהדיא בברייתא כשנודע שלא מחמת דבר הוא מתג'ייר...ולכן כדאמרינן הכא 'הא לאחר תנשא' ע"כ מיירי בהחזקה תחילה שמתנהגת בכל עת בחוקי התורה הקדושה, דאלי"כ אין שום היתר, ואפילו בספק הו"ל אסורה לאחר, ואולי אפילו בדיעבד, דספק גויה היא

הרב יצחק יעקב וייס [מנחת יצחק א/קכ"ב]- כבר כ' בת' אבני צדק....ומכ"ש דלא רק בצנעה אלא בגלוי לא התנהגו מעולם כדת משה וישראל, דפשיטא, דאיגלאי מילתא למפרע שאף לא עלה על דעתם אלא להיות נקרא עליהם שם יהודי, ולא להחזיק בדת יהודים

סיכום הלכה למעשה

- א. התג'ייר ללא סיבה חיצונית ולא שמר מצוות אחרי גיורו = כיהודי עובר עבירות.
- ב. התג'ייר לשם סיבה חיצונית, שמר מצוות ואז הפסיק = מחלוקת
- ג. התג'ייר לשם סיבה חיצונית, וגם לא שמר מצוות מיד אחרי גיורו: לרבים דינו כספק גר, לאבני צדק/אג"מ גיורו בטל.

הכרעת הדין [תחומין שם]- מוצהר בזאת, כי גיורה של המשיבה מס' 1 בטל מעיקרו, והיא נכריה לכל דבר. ביחס למשיבה 2 (הבת), הבקשה נדחית. גיורה של משיבה 2 תקף, והיא יהודיה.

הרב ישראל רוזן הרב שלמה שושן הרב דוד בס/ניתן היום, יום שלישי כ"ב תמוז, 2 ביולי 2002, בהעדר הצדדים.